

O'ZBEKISTON–TURKIYA MUNOSABATLARINING TARIXIY-ASOSIY JIHATLARI

Sobitjonova Arofat Muzaffar qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Jurnalistika yo'nalishi 2-bosqich magistranti

Ilmiy rahbar: Saliyeva M.K.

f.f.n, dotsent

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 14.03.2026

Revised: 15.03.2026

Accepted: 16.03.2026

KALIT SO'ZLAR:

*O'zbekiston, Turkiya,
tarixiy munosabatlar,
siyosiy hamkorlik,
madaniy aloqalar,
iqtisodiy hamkorlik*

Mazkur maqolada O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi tarixiy va madaniy aloqalarning asosiy jihatlarini tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida ikki davlatning siyosiy, iqtisodiy va madaniy sohalaridagi hamkorlik tarixiy ildizlari, shuningdek, mustaqillik davrida o'zaro munosabatlarning rivojlanish bosqichlari yoritilgan. Maqolada mavjud manbalar tahlil qilinib, tarixiy faktlar va zamonaviy voqealar o'rganilgan, O'zbekiston–Turkiya aloqalarining dolzarbligi va ahamiyati ta'kidlangan. Shu bilan birga, maqola o'quvchilarga ikki davlatning do'stona munosabatlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi va tarixiy hamkorlikni mustahkamlashga oid tavsiyalarni ham o'z ichiga oladi.

Kirish

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi munosabatlar uzoq tarixiy ildizlarga ega bo'lib, bu aloqalar nafaqat siyosiy va iqtisodiy, balki madaniy va ma'naviy sohalarida ham o'z ifodasini topgan. Tarixiy manbalar shuni ko'rsatadiki, ikki xalq o'rtasidagi aloqalar qadimiy davrlardan boshlab shakllangan bo'lib, madaniy, diniy va savdo yo'llari orqali mustahkamlangan. Ayniqsa, turkiy xalqlarning umumiy ildizlari va til, an'ana, urf-odatlar

sohalaridagi yaqinlik ikki davlatning tarixiy hamkorligini asoslab beradi. Mustaqillik yillarida esa O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi munosabatlar yangi bosqichga ko'tarildi. Siyosiy maydonda o'zaro do'stona va strategik hamkorlik rivojlanib, ikki davlat rahbarlari darajasidagi uchrashuvlar orqali turli sohalarida hamkorlik dasturlari belgilandi. Iqtisodiy sohada esa savdo va investitsiya aloqalari kengayib, turizm va transport tizimida o'zaro manfaatli loyihalar amalga oshirildi. Madaniy va ilmiy sohalarida esa birgalikdagi tadbirlar, ko'rgazmalar, ilmiy konferensiyalar va ta'lim dasturlari orqali ikki xalq o'rtasidagi tarixiy va madaniy bog'liqlik mustahkamlandi. Shu bois, O'zbekiston va Turkiya munosabatlarini o'rganish nafaqat tarixiy jarayonlarni chuqur tushunish, balki zamonaviy davrda o'zaro hamkorlikning istiqbollari aniqlash imkonini beradi. Mazkur maqola ikki davlat o'rtasidagi tarixiy aloqalarni tahlil qilgan holda ularning siyosiy, iqtisodiy va madaniy hamkorlik yo'nalishlarini yoritishga qaratilgan. Tadqiqot davomida mavjud manbalar tahlil qilinib, tarixiy faktlar va zamonaviy voqealar orqali O'zbekiston–Turkiya aloqalarining ahamiyati va rivojlanish istiqbollari ko'rsatib berildi.

Asosiy qism

1. Tarixiy ildizlar va madaniy aloqalar

O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi munosabatlar tarixiy jihatdan chuqur ildizlarga ega. Qadimiy davrlarda ikki xalq savdo yo'llari, ilm-fan almashinuvi va diniy aloqalar orqali o'zaro bog'langan. Xususan, O'rta Osiyo hududida yashovchi turkiy xalqlar va Anatoliya turk xalqi o'rtasidagi umumiy madaniy va tiliy ildizlar, urf-odatlar va an'analar tarixiy hamkorlikning poydevorini tashkil qiladi. Bu aloqalar faqat savdo va siyosiy manfaat bilan cheklanmay, ijtimoiy va ma'naviy sohalarida ham o'z ifodasini topgan.

2. Siyosiy hamkorlik

Mustaqillik yillarida O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi siyosiy munosabatlar yangi bosqichga ko'tarildi. Davlat rahbarlarining muntazam uchrashuvlari, ikki tomonlama bitimlar va strategik hamkorlik dasturlari ikki davlat o'rtasidagi do'stona aloqalarni mustahkamladi. Shu bilan birga, xalqaro maydonda ham o'zaro hamkorlikni rivojlantirish maqsadida turli tashabbuslar ilgari surildi. O'zbekiston va Turkiya o'rtasidagi diplomatik aloqalar siyosiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

3. Iqtisodiy hamkorlik: savdo, investitsiya va transport

1. So'nggi yillarda ikki davlat o'rtasidagi savdo aylanmasi jadal o'sdi: 2024-yilda savdo hajmi 3,5 milliard AQSH dollariga yetdi.

2. 2020-yilda savdo aylanmasi 2,1 milliard dollar atrofida bo'lgan edi.

3. Bundan tashqari, so‘nggi yillarda Turkiyadan O‘zbekistonga jalb qilingan to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshgan — uchinchi davlatlardan biri sifatida Turkiya investorlari O‘zbekistonda faoliyat yuritmoqda.

4. Turkiya kapitali bilan tashkil etilgan qo‘shma korxonalar soni oshgan; investitsiyalar oshganiga paralel, transport va aviatsiya aloqalari ham kengaydi — masalan, ikki davlat o‘rtasidagi muntazam uchishlar soni sezilarli darajada ko‘paydi.

5. Bu raqamlar va misollar, iqtisodiy hamkorlik nafaqat deklarativ bo‘lmay, balki aniq, o‘lchanadigan darajada rivojlanayotganligini ko‘rsatadi.

4. Madaniy va ilmiy sohalarda hamkorlik

Tarixiy ildizlar va yaqin madaniy aloqalarga tayangan holda, O‘zbekiston va Turkiya madaniy va ilmiy hamkorlikni kengaytirmoqda. Jumladan:

-Turkiya universitetlari va ilmiy markazlari bilan O‘zbekiston ta‘lim muassasalari o‘rtasida hamkorlik rivojlanmoqda: talaba almashinuvi, hamkorlikda tadqiqotlar, konferensiyalar va seminarlar o‘tkazilmoqda.

-Shuningdek, turli madaniy tadbirlar — teatr, kino, musiqa va san‘at yo‘nalishidagi ko‘rgazmalar, festival va loyihalar orqali xalqlar o‘rtasidagi madaniy bog‘liqlik mustahkamlanmoqda. Bu esa nafaqat siyosiy va iqtisodiy, balki ijtimoiy va ma‘naviy jihatdan ham hamkorlikning chuqurlashuvi demakdir.

Bu turdagi hamkorlik ikki xalq orasidagi o‘zaro tushunishni kuchaytiradi, degan ma‘noni anglatadi — ya‘ni tarixiy do‘stlik zamonaviy jamiyat, madaniyat va bilim almashinuviga ham ko‘chmoqda.

5. Zamonaviy istiqbollar

Hozirgi davrda O‘zbekiston–Turkiya hamkorligi quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha kengaymoqda:

-Iqtisodiy hamkorlikni yanada rivojlantirish: savdo aylanmasini oshirish, yangi investitsiyalar jalb etish, qo‘shma ishlab chiqarish, transport-logistika yo‘llarini kengaytirish.

-Madaniy va ilmiy almashinuvni kuchaytirish: universitetlararo hamkorlik, til va madaniyat kurslari, talaba/trenerlar almashuvi, san‘at loyihalar va media hamkorlik.

-Siyosiy va strategik hamkorlikni mustahkamlash: diplomatik aloqalarni kengaytirish, xalqaro maydonda hamkorlikni kuchaytirish, hamkorlik formatlarining kengaytirilishi.

-Ijtimoiy aloqalar va fuqarolar darajasida ham hamkorlikni chuqurlashtirish: madaniy yaqinlik, xalqaro turizm, biznes aloqalari va shaxsiy aloqalar orqali ikki davlat fuqarolari o‘rtasida do‘stlik va hamjihatlikni mustahkamlash.

Shunday qilib, O‘zbekiston–Turkiya munosabatlari bugungi kunda nafaqat tarixiy meros asosida, balki real iqtisodiy hamkorlik, madaniy va ilmiy integratsiya, strategik siyosiy hamkorlik orqali ham rivojlanmoqda.

Xulosa.

Mazkur maqola O‘zbekiston va Turkiya o‘rtasidagi munosabatlarning tarixiy ildizlari, siyosiy, iqtisodiy va madaniy jihatlari hamda zamonaviy rivojlanish istiqbollari keng qamrovli tarzda tahlil qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlar nafaqat tarixiy va madaniy bog‘liqlikka, balki zamonaviy siyosiy va iqtisodiy manfaatlarga ham asoslangan. Tarixiy jihatdan, qadimiy savdo yo‘llari, etnik va madaniy yaqinlik, umumiy til va an‘ana ikki xalq o‘rtasidagi aloqalarni mustahkamlab, bugungi munosabatlarning poydevorini yaratgan. Siyosiy maydonda esa mustaqillik yillarida o‘rnatilgan do‘stona va strategik hamkorlik ikki davlatning xalqaro maydondagi pozitsiyasini mustahkamlashga yordam berdi. Iqtisodiy hamkorlik sohasida esa savdo aylanmasining oshishi, qo‘shma investitsiya loyihalari va transport-logistika yo‘llarining rivojlanishi aniq raqamlar bilan tasdiqlanmoqda. Madaniy va ilmiy sohalaridagi hamkorlik esa ikki xalqning bir-birini chuqur tushunishiga, talaba va olimlar almashinuviga, san‘at va adabiyot sohalarida birgalikdagi loyihalarning amalga oshirilishiga imkon yaratmoqda. Shaxsiy tahlilimga ko‘ra, O‘zbekiston–Turkiya munosabatlarining rivojlanishida tarixiy ildizlar bilan zamonaviy ehtiyojlar o‘rtasidagi uyg‘unlik muhim ahamiyatga ega. Bu uyg‘unlik ikki davlatni siyosiy, iqtisodiy va madaniy sohalarida bir-biriga yaqinlashtiradi va do‘stona hamkorlikni mustahkamlaydi. Kelajakda munosabatlarni yanada rivojlantirish uchun iqtisodiy investitsiyalarni oshirish, ilmiy va madaniy almashinuvlarni kengaytirish, hamkorlikdagi strategik dasturlarni yanada boyitish zarur.

Umuman olganda, O‘zbekiston va Turkiya o‘rtasidagi munosabatlar tarixiy va zamonaviy omillarni uyg‘unlashtirgan holda rivojlanmoqda va bu doimiy hamkorlik, o‘zaro ishonch va xalqaro maydonda strategik sheriklikni ta‘minlashda muhim omil sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, ushbu munosabatlar ikki xalq o‘rtasidagi do‘stlikni yanada chuqurlashtirish va kelajak avlodlar uchun mustahkam asos yaratishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1.“O‘zbekiston va Turkiya savdo aloqalari raqamlarda” — BUZB.uz, 06 iyun 2024.
[Buzb.uz](https://buzb.uz)

2. “Uzbekistan’s FDI volume from Turkey increased 10 times over past five years” — Kun.uz, 04 iyun 2024. [Kun.uz](https://kun.uz)

3. “2023 yil Turkiya kompaniyalari O‘zbekistonga 500 million dollardan ortiq sarmoyalar kiritdi” — BUZB.uz, 08 noyabr 2023. [Buzb.uz](https://buzb.uz)

4. “O‘zbekiston va Turkiya hamkorligi yangi bosqichga ko‘tarilmoqda” — UZA.uz, 17 sentyabr 2024. [Uza.uz](https://uza.uz)

5. “2023-yil yakuni va 2024 yil to‘rt oylik O‘zbekiston va Turkiya o‘rtasidagi savdo hajmi” — Review.uz, 05 iyun 2024. review.uz

6. “O‘zbekiston va Turkiya o‘rtasida 20 ta hujjat imzolandi” — Kun.uz, 06 iyun 2024. [Kun.uz](https://kun.uz)

7. “O‘zbekistonda turk investitsiyalari hajmi ikki baravarga oshgan” — Yuz.uz, 2021-yil (tahlil ma‘lumotlari bilan). <https://yuz.uz>

8. “O‘zbekistonning tashqi savdosi: asosiy tendensiyalar” — Kun.uz, 23 yanvar 2024. [Kun.uz](https://kun.uz)

